

Jagerflyet i mosen

AF
INGER KIRSTINE
BLADT OG
TORBEN SARAUW

I marts 2017 fandt en 14-årig dreng ved navn Daniel Kristiansen resterne efter et tysk jagerfly på en mark nær Birkelse. Daniel skulle skrive en skoleopgave om 2. verdenskrig, og hans far havde sagt, at han da bare kunne gå ud og finde det fly, der efter sigende lå på gårdens jord. Derfor gennemsøgte Daniel marken med en metal-detektor og fandt flyet, der var af typen Messerschmitt Bf 109.

Gårdens tidligere ejer Gunnar Kristiansen, Daniels oldefar, oplevede således, da flyet styrtede ned. Han nedskrev sin oplevelse i 1995 og beretter bl.a. ”Jeg gik og fodrede grise vistnok den

Eksempel på Messerschmitt-fly af typen Bf 109 E. Billedet er taget i Aalborg og stammer fra Ole Rønnests arkiv.

Kriegssterbefallanzeige

4/1945

über den

1. Dienstgrad: Gabriel
2. Truppenteil: 1. Pz Div. Jagdgeschwader 102
3. Vornamen: Hans
4. Familienname: Wunderlich
5. Religion: ?
6. Letzter Wohnort: Holtenbrunn 19. St. 1. Pz Div.
7. Todestag und Todesstunde: 10. Oktober 1944, Todesstunde unbekannt
8. Todesort: bei Kallberg
9. Todesursache: Flugzeugabsturz - Unfall
10. Geburtstag und -ort: 22. Juli 1925, Kallberg
11. Beruf oder Stand: ?
12. Familienstand: — ledig — verheiratet mit: ?
13. Vater: Hans Wunderlich, Holtenbrunn 19. St.
14. Mutter: ?
15. Sonstige Angehörige, soweit hier bekannt: ?

Dødsattesten fortæller, at Hans Wunderlich døde 10. oktober 1944 ved en flyveulykke. Dødstidspunktet er beskrevet som ukendt. Journalist Søren Wormslev, Nordjyske Medier fandt dødsattesten i Stadtarchiv, Wunsiedel.

27. august. Kl. var 11.30, da jeg hørte et mægtigt brag og et bump, der rystede husene. Pandepladerne på laden rullede og klirrede. Dette var noget særligt stærkt. Det var som jordrytelse, det værste af alt, det vi var vidne til i de fem år – vi var vant til meget”. Endvidere skrev han: ” Flyvemaskinen var væk – det hele – maskinen, piloten og det hele er der stadigvæk. De tilstedeværende kunne se et stort – sydende hul med vand og jord, der boblede af det store hul som i mange aar blev brugt til vandhul til kreaturerne og de nærmeste store drenge gravede og gravede og fandt rester af flyet”. Efter flystyrtet satte tyskerne vagt over stedet i fem dage. Vi ved nu fra andre kilder, bl.a. dødsattesten fra de tyske myndigheder, at flyet styrtede ned d. 10. oktober 1944, og at Gunnar Kristiansen således huskede lidt forkert. Et andet øjnevidne, en 17-årig dreng, der gik og harvede på en mark i nærheden, fortæller, at han pludselig hørte flyalarm fra vest, hvorefter Messerschmitt-flyet tordnede ned igennem skydækket. Der var en forfærdelig larm, og det var, som om motoren gik amok, hvorefter flyet styrtede ned.

Flyet styrtede ned i en gammel mergelgrav, og hovedparten lå i 6-7 meters dybde indkapslet i blåler, hvor der pga. manglen på ilt var rigtigt gode bevaringsforhold. Smådele lå dog i overfladen,

Messerschmitt-flyets motor.

Flyets bevæbning i form af to maskingeværer og en maskinkanon.

hvorfor fundstedet kunne lokaliseres med detektor. Da Daniel fandt flyet, blev det meste af det gravet op med en gravemaskine og derfor ikke undersøgt arkæologisk. Det ville det nok under alle omstændigheder ikke være blevet, eftersom fortidsminder fra 2. verdenskrig ikke hører under Museumsloven.

Messerschmitt-flyet var i forbindelse med styrtet smadret til ukendelighed. Der blev opgravet mange tusinde flydele, hvor nogle af de største og mest karakteristiske var flyets motor, et agterhjul og bevæbningen i form af to maskingeværer og en maskinkanon. Desuden blev der fundet store mængder ammunition, som mineryddere fra Skive Kaserne var ude at samle ind. Motoren var af typen Daimler-Benz 605A, som var i brug fra 1942 til 1945, og som blev bygget i ca. 42.000 eksemplarer. Det var en såkaldt V12-motor med 1455 hestekræfter, som vejede ca. 756 kg uden olie. Dele af motorblokken var bortsprængt i forbindelse med styrtet.

Messerschmitt-flytypen var tyskernes mest producerede jagerfly under 2. verdenskrig. I alt blev der fra 1939 til 1945 fremstillet 30.000 eksemplarer på fabrikker i Tyskland og Ungarn. Flytypen opstod i 1935, da det stod klart, at Luftwaffe havde behov for nye og bedre jagerfly end dem, man brugte under 1. verdenskrig. Man ønskede bl.a. et mere avanceret jagerfly med lukket cockpit, sammenklappeligt landingsstel og bedre beskyttelse af pilot og benzintank.

Flytypen blev brugt i næsten alle de områder, hvor tyskerne førte krig. Der blev desuden fremstillet specialfly, som kunne bruges til forskellige opgaver som natjagerfly, til rekognoscering og som små bombefly. Hovedfunktionen var dog som jagerfly, f.eks. som eskorte af tyske bombefly og til at forsvare Det Tyske Rige mod allierede bombefly. De tidlige modeller blev testet i forbindelse med borgerkrigen i Spanien, hvor de var en del af Condor-legionen. Messerschmitt Bf 109 blev også anvendt i stor stil i forbindelse med invasionen af Frankrig, Holland og Belgien og i slaget om England, hvor de indgik i såkaldte dogfights, luftdueller, med de engelske jagerfly.

I Nordjylland bestod en del af piloternes opgaver i at beskytte lufterummet mod fjendtlige fly. Tyskerne havde desuden observationsposter, således at man kunne afrapportere til luftbaserne, hvis der var fjendtlige fly på vej. De allierede prøvede flere gange i begyndelsen af krigen at bombe de tyske luftbaser i Aalborg, som var vigtige støttepunkter for bl.a. operationer i og til Norge, f.eks. troppetransporter.

Flyet indeholdt resterne efter den tyske pilot, hans uniform og andre personlige genstande så som soldaterbog, en pung med

Hans Wunderlichs armbandsur af mærket Wagner blev fundet i mosen. Det gik sandsynligvis i stå på nedstyrtningstidspunktet. Det, der er tilbage af viserne, tyder på, at flyet styrtede ned ca. kl. 14.

Det eneste kendte foto af Hans Wunderlich er dette foto fra skolen i Holenbrunn. Billedet er taget omkring 1933, hvor han gik i 2. klasse og var omkring 8 år gammel.

Der findes ingen skriftlige optegnelser om, at Hans Wunderlich har været i den tyske rigsarbejdstjeneste, men fundet af hans pung ved udgravningen af vraget underbygger påstanden.

småmønter og 3 kondomer. Dertil kommer spisebilletter og et tobaksrationeringskort til marketenderiet i Aalborg Øst, hvor jagerflyene holdt til. De konserveringsmæssige udfordringer med uniform og papirer er beskrevet andetsteds i denne årbog. Ifølge de forskellige dokumenter var piloten den 19-årige Gefreiter (korporal) Hans Wunderlich, som blev født i Neusorg i Bayern den 22. juli 1925. Familien flyttede mellem 1929 og 1932 til Holenbrunn, hvor Hans Wunderlich havde adresse til sin død. Frem til 1. oktober 1943, hvor Hans Wunderlich blev indskrevet i Luftwaffe, forsvinder arkivsporene efter ham lidt. Men den læderpung, som blev fundet i pilotens tøj, har imidlertid et emblem, som viser en skovl med et hagekors – symbolet for "Reichsarbeitsdienst" (RAD). RAD var en nazistisk organisation, der havde til formål at bekæmpe arbejdsløsheden, militarisere arbejdsstyrken og indoktrinere den med nazistisk ideologi. Det var obligatorisk at gøre tjeneste i RAD i seks måneder før den lige så obligatoriske militærtjeneste, så det er sandsynligt, at pungen er en souvenir fra Hans Wunderlich's tid i RAD.

Soldaterbogen, som kun var delvist bevaret, indeholder en række informationer om Hans Wunderlich's militære karriere. Man kan bl.a. se, at han indtrådte i Luftwaffe i Paris og fik sin grundlæggende pilotuddannelse ved "Flieger Ersatz Bataillon XVII" i Wien, der var den første station for nye soldater i Luftwaffe. Her klarlagde man også, hvilke opgaver den enkelte egnede sig til fremover. I Hans Wunderlich's uniformsjakke fandt man også en såkaldt "Soldatenfreund", som er en blanding mel-

lem en kalender- og et lommeleksikon. F.eks. er der i bogen vist eksempler på fjendtlige flysilhuetter og militære gradsbetegnelser. I kalenderen har Hans Wunderlich med sirlig håndskrift skrevet notater på otte forskellige datoer mellem juli og september 1944.

Håndskriften var svær at læse, men heldigvis fik museet kontakt til en af Hans Wunderlichs gamle skolekammerater Robert Grimm og dennes datter Claudia, og de var i stand til at læse skriften. De fleste noter er ganske korte og fortæller om, hvordan han blev flyttet rundt imellem forskellige tyske luftbaser. Den 29. august 1944 overførtes han til Briest jager-forskole vest for Berlin, så måske stiftede han først bekendtskab med jagerfly på dette tidspunkt. Den 24. september 1944 blev han overført til Aalborg, og kun 17 dage efter styrtede han ned i mosen. Hvorfor han styrtede ned, ved vi ikke, men en forklaring kunne være, at mange af de tyske piloter i slutningen af krigen var unge uden mange flyvetimer bag sig. De skriftlige kilder beretter således om ekstremt høj dødelighed blandt piloter. Alene i 1944 er der således i Danmark registreret 36 nedstyrtede Messerschmitt-fly i forbindelse med træning.

*Den 7. september 2017 blev
Hans Wunderlich begravet på
Søndre Kirkegaard i Aalborg.*

Hans Wunderlich efterlader sig ingen nulevende slægtninge. Forældrene døde for mange år siden, og i 2006 døde hans eneste søster. I efteråret 2017 blev Hans Wunderlich begravet på Søndre Kirkegård i Aalborg på den del af kirkegården, hvor der i forvejen ligger mere end 1.000 tyske flygtninge og soldater. Forinden var historien om Hans Wunderlich og drengen, der fandt et jagerfly, dog gået verden rundt og bl.a. nævnt i medier som The New Indian Express og Washington Times. Daniel gav desuden talrige interviews med verdenspressen. Museets detektivarbejde og den store offentlige bevågenhed førte til, at Nordjyllands Historiske Museum i maj-juni 2017 valgte at lave en særudstilling på Aalborg Skudehavn. Udstillingen fortalte historien om en af mange skæbner under 2. verdenskrig og tyskernes besættelse af Danmark med fokus på Aalborg-området. Flyfundet var med til at gøre historien nærværende særligt for mange børn og unge, og der blev derfor skabt en fornyet interesse for 2. verdenskrig og sat fokus på alle de rædsler, der er forbundet med krig. Udstillingen er nu flyttet til Aalborg Historiske Museum, hvor den kan ses resten af 2018.

UDSKILL

E

Sektion E Hylde 10

elb

STARK
Bjergemærket